

Odnos profitabilnosti i veličine banke u Republici Hrvatskoj

Knežević, Irijana

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:281172>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-22**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

IRIJANA KNEŽEVIĆ

**ODNOS PROFITABILNOSTI I VELIČINE BANKE U REPUBLICI
HRVATSKOJ**

Završni rad

Pula, 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

ODNOS PROFITABILNOSTI I VELIČINE BANKE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Završni rad

JMBAG: 0303050335, redovni student
Studijski smjer: Financijski management

Predmet: Bankarski menadžment
Znanstveno područje: Društvene znanosti
Znanstveno polje: Ekonomija
Znanstvena grana: Financije

Mentor: prof. dr. sc. Manuel Benazić

Pula, rujan 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana **Irijana Knežević**, kandidatkinja za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera **Financijski management** ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, **Irijana Knežević** dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom **Odnos profitabilnosti i veličine banke u Republici Hrvatskoj** koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. MJERENJE I OCJENJIVANJE BANKOVNOG POSLOVANJA.....	3
2.1. Dugoročni ciljevi i maksimiziranje vrijednosti banke	3
2.2. Ključni pokazatelji profitabilnosti.....	5
2.3. Rizici u bankarstvu i njihov utjecaj na profitabilnost banaka	8
3. ORGANIZACIJSKI OBLICI I VELIČINA BANKE	10
3.1. Tipični organizacijski oblici u bankarstvu	10
3.2. Načini mjerenja veličine banaka	13
3.3. Odnos veličine banaka i efikasnosti.....	15
4. ODNOS PROFITABILNOSTI I VELIČINE BANKE U REPUBLICI HRVATSKOJ 17	
4.1. Pregled osnovnih pokazatelja poslovanja banaka u Republici Hrvatskoj	17
4.1.1. <i>Ukupna imovina banaka</i>	17
4.1.2. <i>Broj banaka i vlasnička struktura bankovnog sustava</i>	20
4.1.3. <i>Indeks koncentracije</i>	21
4.1.4. <i>Razlika između kamatnih stopa na kredite i depozite</i>	22
4.1.5. <i>Prinos na prosječnu imovinu i prinos na prosječni kapital</i>	23
4.2. Odnos profitabilnosti i veličine banaka	25
4.2.1. <i>Male, srednje i velike banke u Republici Hrvatskoj</i>	25
4.2.2. <i>ROA i ROE malih, srednjih i velikih banaka u Republici Hrvatskoj</i>	27
4.2.3. <i>Odnos profitabilnosti i veličine banaka u Republici Hrvatskoj</i>	28
5. ZAKLJUČAK	30
POPIS LITERATURE	32
POPIS SLIKA	35
POPIS TABLICA.....	36
POPIS GRAFOVA	37
SAŽETAK	38
SUMMARY	39

1. UVOD

Ovaj rad posvećen je analizi veličine banaka i profitabilnosti banaka u Republici Hrvatskoj. Profitabilnost predstavlja jedan od ključnih ekonomskih termina općenito, a tako i na razini financijskih tržišta, odnosno bankarskog sustava. Definira se na brojne načine, a ukazuje na poslovni uspjeh pa se može predstaviti i kao jedan od osnovnih strateških ciljeva banaka.

Ostvarenje profitabilnosti suočava se s brojnim izazovima u bankovnom poslovanju. Iako je ostvarenje profitabilnosti determinirano brojnim čimbenicima, u praksi se osobito naglašava utjecaj rizika u bankarstvu na ostvarenje i maksimiziranje profitabilnosti, a oni su izraženi na primjeru svih banaka, u kontekstu njihove veličine.

S obzirom na usku povezanost i uvjetovanost pokazatelja poslovanja potrebno je istaknuti kako efikasnost također biva odrednicom profitabilnosti banaka. Ovaj odnos uvelike dočarava ovisnost i uvjetovanost profitabilnosti poslovanja banaka s obzirom na njihovu veličinu.

Cilj rada je istražiti osnovne teorijske postavke u svezi profitabilnosti bankovnog poslovanja i veličine banaka. Pojedinačni ciljevi istraživanja odnose se na istraživanje pojmova kao što su profitabilnost banaka, pokazatelji i determinante profitabilnosti, veličina banaka i odnos veličine banaka te efikasnosti i profitabilnosti njihova poslovanja i slično.

Svrha rada je predmetnu problematiku obraditi na konkretnom primjeru iz prakse. U tu se svrhu provodi analiza bankovnog sustava Hrvatske, uz poseban osvrt na profitabilnost i veličinu banaka u bankarskom sustavu.

Strukturno se rad sastoji od pet poglavlja. Nakon uvodnog dijela slijedi poglavlje u svezi mjerenja i ocjenjivanja bankovnog poslovanja. Ono obrađuje dugoročne ciljeve banaka i maksimiziranje njihove vrijednosti, ključne pokazatelje profitabilnosti i rizike u bankarstvu. Sljedeće poglavlje istražuje organizacijske oblike u bankarstvu, kao i pojam te načine mjerenja i ocjenjivanja veličine banaka. Predzaključno poglavlje

predstavlja studiju slučaja. Ono provodi sustavu analizu pokazatelja bankarskog sustava Republike Hrvatske, te pobliže analizira veličinu banaka i profitabilnost banaka u Republici Hrvatskoj.

Metodologija istraživanja odnosi se na primjenu metode analize i sinteze, induktivne i deduktivne metode, metode komparacije i metode apstrakcije. Istraživanju su također poslužile statistička metoda, metoda dokazivanja i metoda studije slučaja. Rad je uobičajen metodom deskripcije.

2. MJERENJE I OCJENJIVANJE BANKOVNOG POSLOVANJA

Kada se govori o procjeni i kvantificiranju bankovnog poslovanja, misli se na istraživanje i mjerenje konkretnih kvalitativnih i kvantitativnih pokazatelja i podataka. Posebice se misli na dugoročne ciljeve, u koje se svrstavaju i maksimiziranje vrijednosti banaka, a time i širenje, odnosno rast banaka, te osiguranje dugoročno profitabilnog poslovanja, kroz unapređenje efikasnosti i ostale rezultate. Na predmetne ciljeve, kao i mnoge druge, negativno utječu rizici u bankarstvu koje banke nastoje optimalno predvidjeti, kontrolirati i reducirati ili otkloniti.

2.1. Dugoročni ciljevi i maksimiziranje vrijednosti banke

Određivanje dugoročnih ciljeva poslovanja i razvoja banaka provodi se u okviru strateškog planiranja, prilikom upravljanja bankama. Riječ je o aktivnosti u domeni bankarskog menadžmenta, a koja predstavlja ishodište ili polazište čitavog procesa. U tom smislu, kvaliteta određivanja dugoročnih ciljeva banaka uvjetuje kvalitetu izvedbe samog procesa upravljanja njihovim poslovanjem i razvojem (Rose, 2003: 17).

Dugoročni ciljevi i maksimiziranje vrijednosti banaka usko su povezani pojmovi. Konkretnije, ispravno je tvrditi kako je upravo povećanje ili maksimiziranje vrijednosti banaka jedan od temeljnih strateških ciljeva u okviru strateškog planiranja i upravljanja bankama (Sekso i dr., 2011: 4). Treba istaknuti kako se operativno planiranje bavi uglavnom projekcijama tekućeg poslovanja (najčešće do godine dana), dok s druge strane strateški pristup postavlja naglasak na dugoročni opstanak banke u sve konkurentnijoj i neizvjesnijoj okolini. Sukladno tome, moguće je istaknuti kako se dugoročni ciljevi banaka svode upravo na navedeno.

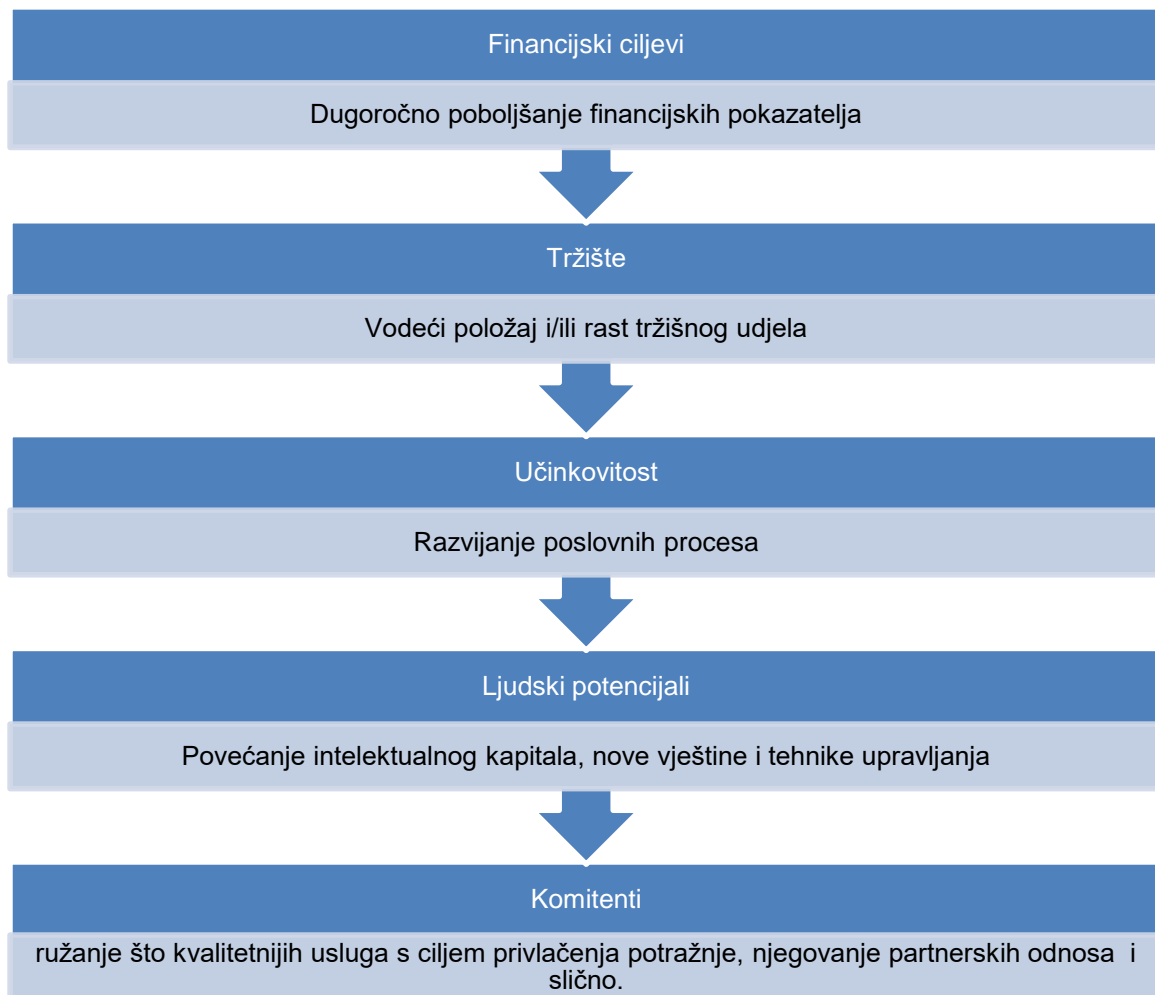
Strateško planiranje je alat strateškog upravljanja, koji izravno pomaže usmjeravanju članova i dijelova banke prema istim ciljevima. Oni definiraju što banka treba napraviti u budućnosti, te što treba raditi danas kako bi se optimalno pripremila za neizvjesnu sutrašnjicu. Određuje se pri tome i na koje se aktivnosti banka treba

dugoročno usmjeriti, kako razvijati poslovne aktivnosti radi postizanja održive konkurentnosti i slično (Sekso i dr., 2011: 4).

Određivanje dugoročnih ciljeva banke, a između toga i naglašavanje maksimiziranja vrijednosti banke, predmet je zanimanja menadžera svih razina. Pri tome menadžeri na nižim hijerarhijskim razinama sudjeluju u donošenju odluka i oblikovanju strategije.

Temeljni dugoročni ciljevi banaka mogu se klasificirati u nekoliko osnovnih skupina (Slika 1.).

Slika 1. Dugoročni ciljevi banaka

Izvor: SEKSO, M. i JADRAN SEKSO, J. (2011.) Uloga strateškog planiranja u upravljanju bankama. *Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu*. [Online] 2 (2). str. 4. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/74964>. [Pristupljeno: 14. kolovoza 2019.]

Nastavno navedenome, a uzimajući u obzir značenje i odrednice veličine banaka, ostvarenje ovog dugoročnog cilja u domeni je financijskih pokazatelja ili financijskog poslovanja. Smatra se kako su financijski ciljevi vodeći strateški ciljevi većine banaka općenito, a to se nastoji i potvrditi ovim istraživanjem (Sekso i dr., 2011: 4).

Kako bi se što uspješnije ili optimalno dostigli i realizirali dugoročni ciljevi, a time i maksimizacija vrijednosti banaka, važno je definirati i implementirati adekvatnu strategiju, kao okosnicu strateškog planiranja. Dugoročnom se strategijom u tom kontekstu razrađuju načini i postupci realizacije pojedinih strateških ciljeva. Opću korporativnu strategiju donosi uprava, a ona u praksi mora predstavljati dio organizacijske kulture i svih dnevnih aktivnosti. Cilj je postići konkurentsku prednost.

Strategija dugoročnog planiranja određuje dugoročni razvoj banaka, a usmjerena je i determinirana veličinom banke, opsegom uslužnog asortimana, veličinom tržišta, financijskom struktura, ljudskim potencijalima, primjenom novih tehnologija te odnosom s društvenom zajednicom (Benić, 2008: 38). Svaka strateška odluka nosi i određene rizike o kojima detaljnije slijedi u nastavku.

2.2. Ključni pokazatelji profitabilnosti

O profitabilnosti je djelom već bilo riječi, no treba istaknuti kako ovaj pojam ukazuje na uspjeh poslovanja poslovnog subjekta, a time i banka. Postoje brojne definicije profitabilnosti, a jedna od citiranih u domaćoj i znanstvenoj literaturi određuje pojam kao rezultat kontinuirane međuovisnosti usvojene strategije banaka i njihova ekonomskog okruženja (Ćurić, 2018: 18).

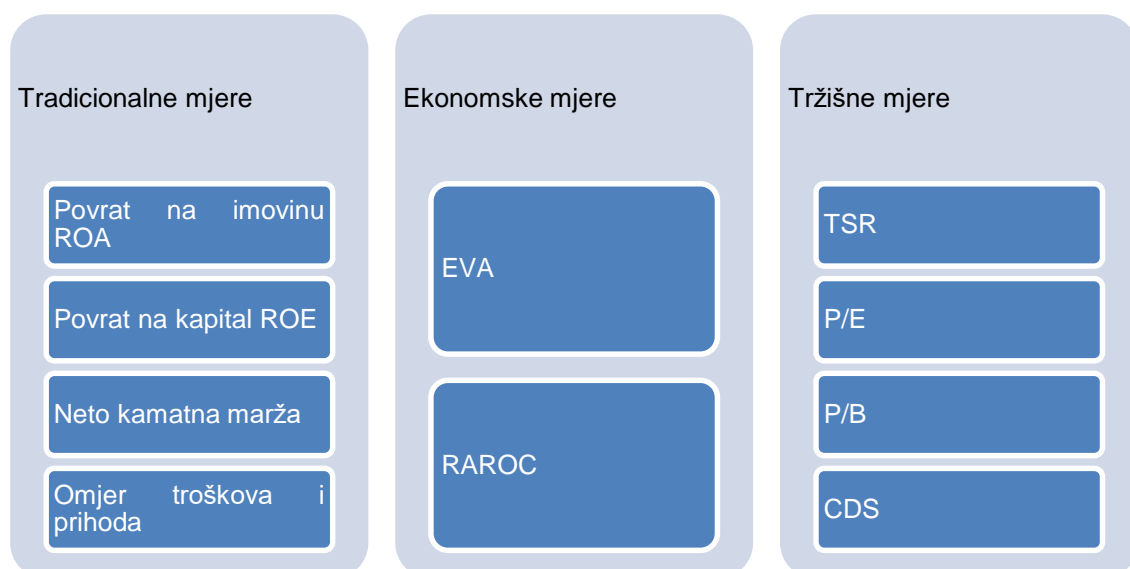
Treba istaknuti kako ovaj pokazatelj na primjeru banaka ima nešto kompleksniji i širi ekonomski i društveni značaj, nego što je to primjer kod ostalih poslovnih subjekata. To se odražava kroz pozitivne i negativne eksternalije poslovanja banaka. Također, u obzir treba uzeti i kompleksnost te značaj financijskog tržišta za neko gospodarstvo i pripadajuće društvo.

Mjerenje profitabilnosti banaka značajno je iz nekoliko razlika, pored činjenice da je riječ o temeljnom pokazatelju uspješnosti njihova poslovanja. Naime, povećanjem profitabilnosti bankama se opravdano dozvoljava generiranje više sredstava za potrebe odobrenja većeg broja kredita u nekom gospodarstvu. Naime, kod smanjenja profitabilnosti banaka dolazi do reduciranja kreditiranja kako bi se zaštitila sposobnost ispunjavanja kapitalnih zahtjeva te obrnuto. Posljedica smanjenja kreditiranja dovesti će do negativnog učinka na potrošnju i investicije u gospodarstvu (Pejić Bach i dr., 2009: 82-83).

S druge strane, treba istaknuti kako restriktivne politike pozajmljivanja novčanih sredstava banaka utječu na smanjivanje utjecaja mjera prilagodljive monetarne politike, s obzirom da one imaju ključnu ulogu u transmisijskom mehanizmu monetarne politike (Rose, 2003: 500). U konačnici, stabilnost profitabilnog bankarskog sustava doprinosi savladavanju negativnih šokova, odnosno stabilnosti čitavog financijskog sustava, a naposljetku i gospodarstva.

Mjerenje profitabilnosti banaka provodi se na diferencirane načine. Razlikuju se tradicionalne, ekonomske i tržišne mjere (Slika 2.).

Slika 2. Mjerenje profitabilnosti banaka

Izvor: PEJIĆ BACH, M., POSEDEL, P. i STOJANOVIĆ, A. (2009.) Determinante profitabilnosti banaka u Hrvatskoj. *Zbornik ekonomskog fakulteta u Zagrebu*. [Online] 7 (1). str. 81.–92. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/40546>. [Pristupljeno: 17. rujna 2019.]

Osim ovog pristupa identificiranja čimbenika ili pokazatelja profitabilnosti, postoje i neki jednostavniji pristupi. Primjerice, autorica Pejić Bach (2009: 84) ističe kako se čimbenici profitabilnosti banaka mogu podijeliti u dvije skupine. Ona razlikuje čimbenike banaka, odnosno interne čimbenike i čimbenike okruženja ili eksterne čimbenike. Najčešće se u istraživačkim pothvatima istražuju i pojašnjavaju oni interni, no to ne umanjuje značaj i ostalih.

Uglavnom se pretpostavlja kako veći tržišni udio određene banke pozitivno utječe na profitabilnost banke. Prema tome, zaključuje se da su veće banke profitabilnije, no važno je istaknuti kako to ne mora biti nužno pravilo.

Nastavno na relativnu tržišnu snagu, poduzeća s monopolnim položajem i značajnim tržišnim udjelom, imaju veću mogućnost za ostvarenje visoko profitabilne marže. Tako postaju dominantni.

Nadalje, profitabilnost dioničarskog kapitala (ROE) trebala bi biti u pozitivnoj vezi s omjerom kapitala i imovine banke. Ona predstavlja umnožak omjera neto dobiti i prosječne ukupne imovine te omjera prosječne ukupne imovine i prosječnog dioničarskog kapitala (Pavković, 2004: 181). Nisko kapitalizirane banke, ostvaruju veću profitabilnost dioničarskog kapitala, no treba istaknuti kako su istovremeno izloženije riziku nesolventnosti.

Omjer odobrenih neto kredita komitentima i kratkoročnog financiranja banke je u naravi pokazatelj likvidnosti. On daje uvid u odnos odobrenih bankovnih kredita i depozita. U teoriji, njegove manje vrijednosti su poželjnije jer ukazuju na veći stupanj likvidnosti banke. Međutim, veća likvidnost ne implicira izravno razborito poslovanje banke već može dočaravati neadekvatan menadžment i visoke oportunitetne troškove (Pejić Bach i dr., 2009: 84).

Banka koja ima veće udjele neprihodujuće imovine ostvaruje niže stope profitabilnosti. Neto kamatna marža se mijenja s promjenama kamatnih stopa. Konačno, veće neto kamatne marže ukazuju na veću profitabilnost i obrnuto.

“Neto kamatna marža određena je strukturom bilance i kamatnim stopama koje se primjenjuju na pojedine stavke aktive, odnosno pasive. Pokazatelj neto kamatne marže pokazuje diferencijalni kamatni prihod kao postotak prosječne imovine. Na neto kamatnu maržu utječe i imovina koja ne donosi prihode i obveze na koje se ne plaćaju kamate. Utjecaj na smanjenje dobiti najizraženiji je kad je imovina koja ne ostvaruje prihode financirana kamatonosnim obvezama, a suprotna se pojava događa kad obveze na koje se ne plaćaju kamate povećavaju dobit ako se njima financira aktiva koja nosi visoke kamate“ (Pavković, 2004: 183).

Omjer operativnih troškova i imovine banke trebao bi biti negativno povezan s profitabilnošću. Sukladno tome, rast ovog omjera utječe na smanjenje profitabilnosti i obrnuto (Pejić Bach i dr., 2009: 85).

U kontekstu čimbenika okruženja, misli se na temeljne makroekonomske pokazatelje gospodarstva, koji ukazuju na stanje na nekom financijskom tržištu. Primjerice to su stopa rasta BDP-a, inflacija, devizni tečaj i slično. Rast BDP-a, BDP-a o stanovniku i stopa rasta ovih pokazatelja ukazuju na veću profitabilnost banaka. Inflacija ima dvojako djelovanje na profitabilnost, ovisno o sposobnosti uprave banke da efikasno upravlja sredstvima banke u uvjetima iste (Radman Peša i dr., 2017: 239-242).

2.3. Rizici u bankarstvu i njihov utjecaj na profitabilnost banaka

U okviru predmetne problematike iznimno je značajno istaknuti kako se banke u svojem poslovanju suočavaju svakodnevno s brojnim rizicima. Oni koji izravno determiniraju njihovu profitabilnost su rizik likvidnosti i kamatni rizik.

Rizik likvidnosti očituje se u potencijalnoj nemogućnosti banke da udovolji dospjelim obvezama. Riječ je o nemogućnosti podmirenja istih, što implicira nisku uspješnost banke. On se u praksi aproksimira omjerom kredita i depozita (Ćurić, 2018: 24).

Kako bi banke unaprijedile likvidnost, odnosno reducirale predmetni rizik, one nastoje održati veću razinu likvidne imovine, koja se brzo može pretvoriti u novac. Pri tome treba uzeti u obzir činjenicu da istovremeno likvidna imovina utječe na manje povrate

u odnosu na kredite kao glavni izvor financiranja banaka. Nastavno navedenome, može se zaključiti kako veći omjer kredita i depozita ima pozitivan utjecaj na profitabilnost banaka (Garcia-Herrero i dr., 2009: 2081).

Sljedeći je kreditni rizik. Aktivu banaka sačinjavaju uglavnom gotovina, depoziti kod bankarskih institucija, vrijednosti papiri, materijalna i nematerijalna imovina, te krediti dani komitentima. Udio pojedinih stavaka u ukupnoj aktivi, odnosno imovini banaka utječe i na njihovu profitabilnost. Vodeći se značaj pri tome pridaje, kako je već i istaknuto, danim kreditima (Garcia-Herrero i dr., 2009: 2081).

Jedna od mjera kreditnog rizika je udio kredita u ukupnoj imovini banaka. Autor Garcia-Herrero (2009: 2018) ističe kako profitabilnost banaka raste kako raste udio danih kredita u odnosu na drugu imovinu banke, uz uvjet da su kamatne stope na kredite liberalizirane. Sukladno tome, veći udio kredita implicira i veće operative troškove (Garcia-Herrero i dr., 2009: 2081).

Kreditni rizik određuje se i s obzirom na kvalitetu danih kredita. Kvaliteta danih kredita determinirana je odnosom rezerviranja za gubitke od kredita i ukupno odobrenih kredita. Rezerviranja predstavljaju izdvojeni novac, a on se koristi kao zaštita bankama. Veći omjer rezerviranja za gubitke od kredita i ukupno odobrenih kredita vodi prema lošijoj kvaliteti ukupnog kreditnog portfelja, odnosno većem kreditnom riziku i nižoj profitabilnosti banke (Ćurić, 2018: 25).

3. ORGANIZACIJSKI OBLICI I VELIČINA BANKE

Nakon razrade osnovnih pojmova u svezi dugoročnih ciljeva i profitabilnosti banaka, potrebno je osvrnuti se na sljedeću stavku ove problematike. Misli se na veličinu banaka, koja se mjeri i ocjenjuje na razne načine, točnije uz pomoć konkretnih pokazatelja. Također, u ovome poglavlju objašnjava se odnos veličine banaka i efikasnosti.

3.1. Tipični organizacijski oblici u bankarstvu

Organizacijski oblici banaka ukazuju na razvijenost ovih subjekata. Pri tome, organizacijska struktura značajna je jer utječe na organizaciju posla, a naposljetku i efikasnost poslovanja. Optimalna organizacijska struktura utječe na reduciranje pogrešaka u poslovanju, odnosno na veću efikasnost i učinkovitost, a time i ostale pozitivne učinke (Gregurek i Vidaković, 2015: 14-15).

Poslovanje banaka opisuje se kao uslužno poslovanje. Pri tome, transakcijski i ostali poslovi obavljaju se u poslovnicama, podružnicama i ispostavama. Broj ovih odjela ukazuje na razvijenost banaka. Najčešće se banke organiziraju na temelju funkcionalnog načela i naznakom divizijske forme. Kod nje je podjela izvršena prema objektu. Prava i odgovornosti se pri tome mogu delegirati na niže jedinice ili filijale (Gregurek i Vidaković, 2015: 14-15).

Podjela poslovanja prema objektu ukazuje na poslovanje banaka s građanima i poduzećima. Uslijed specifičnosti bankovnog i novčanog poslovanja, poželjno da svaka filijala ima svoje prihode i rashode, a to u praksi olakšava utvrđivanje i praćenje profitabilnosti svake poslovne jedinice, te naposljetku maksimiziranje profitabilnosti čitave banke.

U nastavku se daju osnovne divizije ili sektori banaka (Slika 3.).

Slika 3. Osnovne divizije ili sektori banaka

Banka

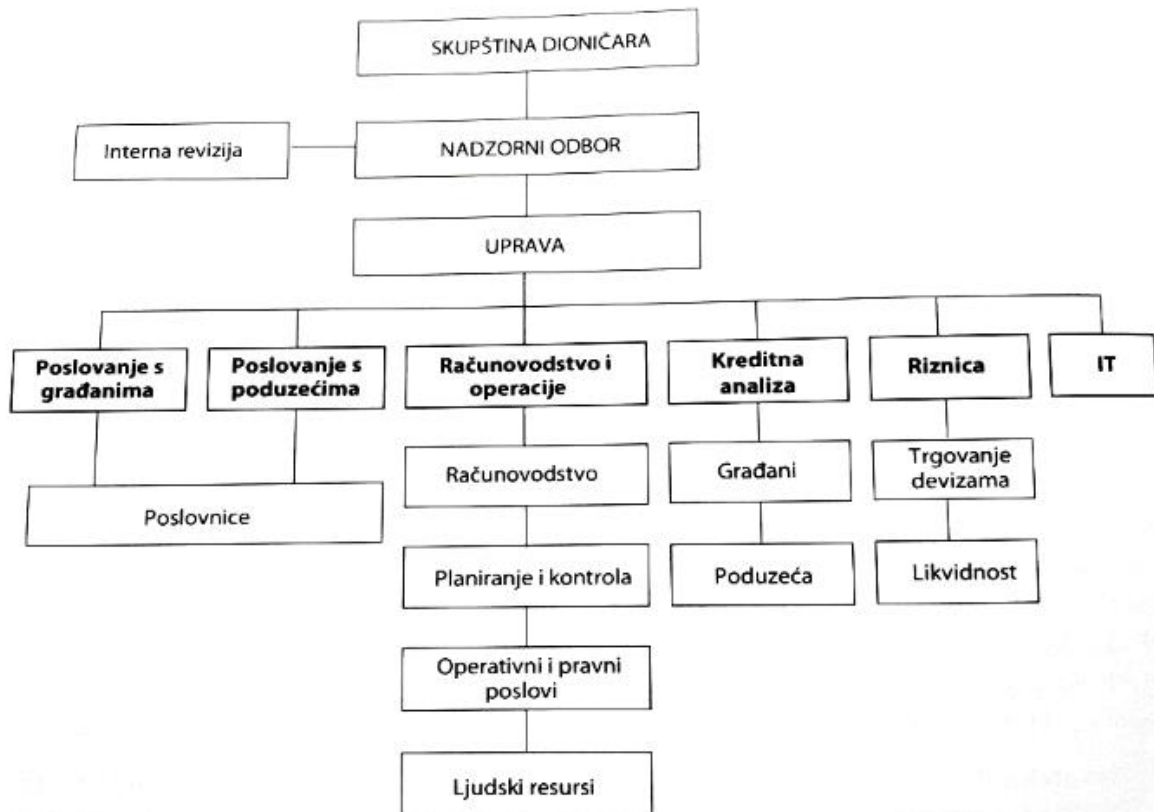
- Skupština dioničara
- Nadzorni odbor
- Uprava
- Ured uprave
- Poslovi strategije i razvoja
- Unutarnja revizija
- Upravljanje rizicima
- Gospodarstvo
- Riznica
- Operativni oslovi
- Računovodstvo i financijska kontrola
- Pravni, kadrovski i opći poslovi
- Informatika
- Podružnice i poslovnice

Izvor: GREGUREK, M. i VIDA KOVIĆ, N. (2015.) *Bankarsko poslovanje*. Zagreb: Visoko učilište Effectus., str. 14.-15.

S gledišta veličine banaka najčešće je riječ o malim i velikim bankama, no moguće je govoriti i o onim srednjim. One se razlikuju s obzirom na neka osnovna obilježja glede njihove strukture, svakodnevnog poslovanja, menadžerskih uloga i ostalih segmenata.

Organizacijska struktura male banke daje se u nastavku (Slika 4.).

Slika 4. Organizacijska struktura male banke u Hrvatskoj

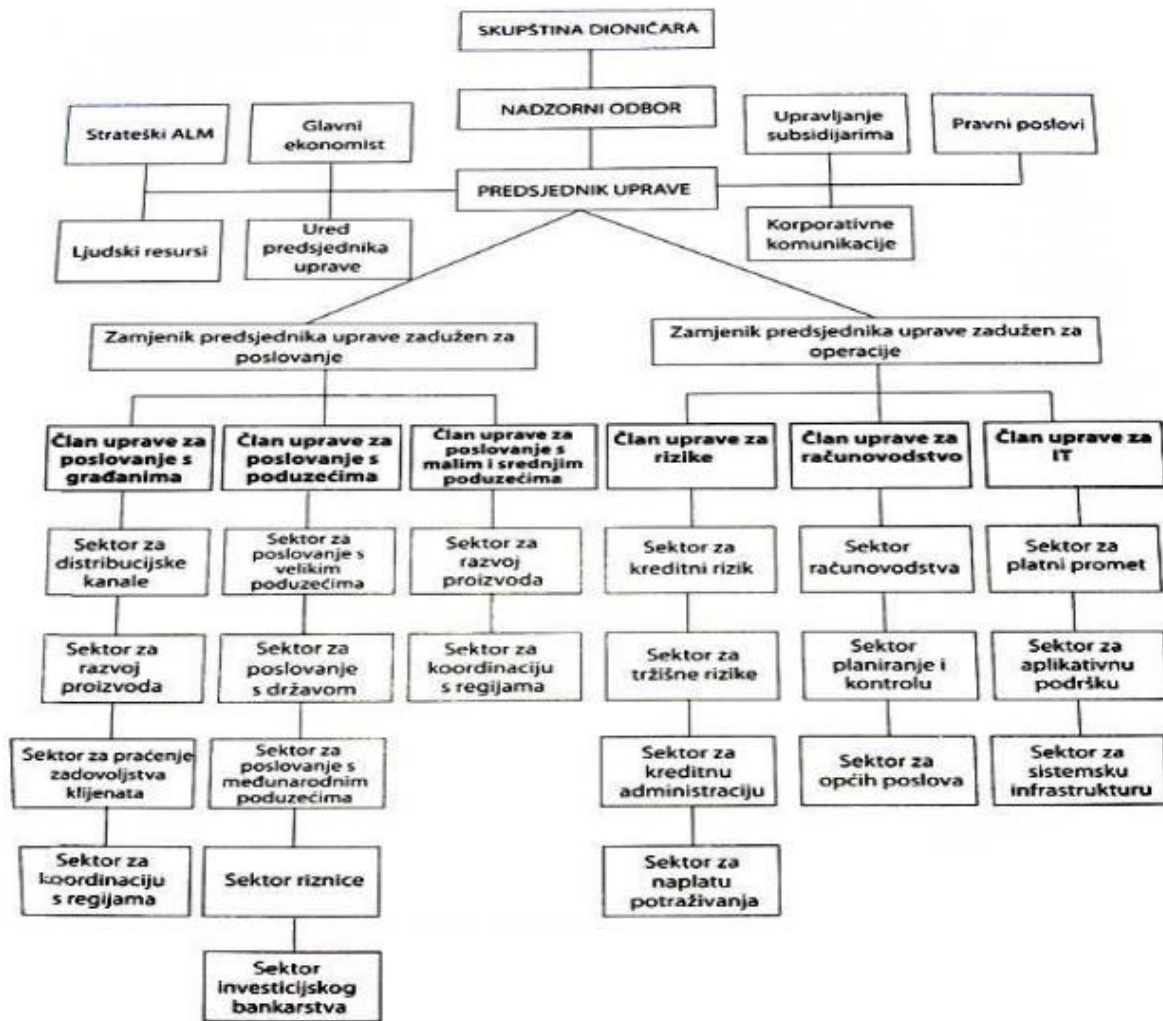

Izvor: SUDAR, V. (2016.) *Poslovna organizacija banaka u Hrvatskoj*. Gospić: Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću. Završni rad., str. 19. Dostupno na: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/velegs:515/preview>. [Pristupljeno: 16. kolovoza 2019.]

Male banke imaju mali broj poslovnica, a obilježavaju ih i ostale karakteristike. Ovlasti i odgovornosti menadžmenta znatno su drugačije nego na primjeru velikih banaka. Oni su na ovome primjeru uključeni i u svakodnevno poslovanje banaka. Ove banke također zapošljavaju manji broj radnika, uslijed manjeg obujma posla i manjeg broja poslovnih sektora. Također, sustav kontrole je jednostavniji i manje zahtjevan. Osnovni izazov malih banaka je proširiti poslovanje i kontrolirati troškove (Sudar, 2016: 19).

Organizacijska struktura velikih banaka u Hrvatskoj slijedi u nastavku (Slika 5.).

Slika 5. Organizacijska struktura velike banke

Izvor: SUDAR, V. (2016.) *Poslovna organizacija banaka u Hrvatskoj*. Gospić: Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću. Završni rad., str. 20. Dostupno na: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/velegs:515/preview>. [Pristupljeno: 16. kolovoza 2019.]

Velike banke imaju složeniju organizacijsku strukturu uslijed većeg broja sektora ili divizija. To proporcionalno prati i veći broj zaposlenika, složeniji sustav menadžmenta i kontrole. Kod ovakvih organizacija postoje složeniji izazovi. One žele dominirati tržištem i ostvariti veću konkurentnost (Sudar, 2016: 20).

3.2. Načini mjerenja veličine banaka

Veličina banaka utvrđuje se i prati uz pomoć raznih pokazatelja ili aspekata. Misli se primjerice na (Rose, 2003: 478):

- Apsolutnu veličinu;
- Sistemska veličinu.

Apsolutna veličina predstavlja aspekt koji mjeri ukupnu vrijednost cjelokupne imovine banke. On je osobito važan u kontekstu dioničara i vjerovnika s obzirom na tehnološku i upravljačku ekonomiju.

Sljedeći pristup je sistemska veličina banaka. Misli se na relativnu mjeru koja se najčešće određuje omjerom veličine imovine banke i bruto domaćeg proizvoda matične države ili omjerom ukupnih obveza banke i bruto domaćeg proizvoda matične države (Šverko et al., 2012: 27).

Pregled mjerenja veličine banaka u odabranim državama slijedi u nastavku (Tablica 1.).

Tablica 1. Razvrstavanja banaka po veličini u SAD-u, Europskoj uniji i Hrvatskoj

	SAD	EU	Hrvatska
Male banke	• <i>Aktiva manja od 1 milijarde američkih dolara</i>	• <i>Aktiva manja od 0,005% bankovne aktive Europske unije</i>	• <i>Udio aktive banke u aktivni bankovnog sustava manji od 1%</i>
Srednje banke	• <i>Aktiva između 1 i 10 milijardi američkih dolara</i>	• <i>Aktiva između 0,005% i 0,5% bankovne aktive Europske unije</i>	• <i>Udio aktive banke u aktivni bankovnog sustava između 1% i 5%</i>
Velike banke	• <i>Aktiva preko 10 milijardi američkih dolara</i>	• <i>Aktiva veća od 0,5% bankovne aktive Europske unije</i>	• <i>Udio aktive banke u aktivni bankovnog sustava veći od 5%</i>

Izvor: ŠVERKO, I., PAVLOVIĆ, A. i VUKAS, J. (2012.) Analiza poslovanja malih banaka u Republici Hrvatskoj. *Privredna kretanja i ekonomska politika*. [Online] 22 (133). str. 27.-45. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/97598>. [Pristupljeno: 17. rujna 2019.]

Vidljivo je kako se određivanje veličine banaka uglavnom temelji na procjeni njezine imovine, kao i veličine imovine u odnosu na imovinu čitavog bankovnog sustava. U nastavku se detaljnije raspravlja o odnosu veličine banaka i efikasnosti.

Novi pristup klasifikacije banaka po veličini, koji se primjenjuje u Hrvatskoj, temelji se na vrijednosti njihove bilančne aktive. Definirano je ukupno šest skupina, odnosno banke čija vrijednost bilančne aktive iznosi manje od 100 milijuna kuna, kreće se između 100 milijuna i 500 milijuna kuna, 1 milijardu i 2 milijarde kuna, 2 milijarde i 10 milijardi kuna ili premašuje vrijednost od 10 milijardi kuna (Hrvatska narodna banka, 2019: 24).

3.3. Odnos veličine banaka i efikasnosti

Efikasnost poslovanja općenito se određuje kao omjer troškova i prihoda. Prema tome, efikasne banke su one koje imaju znatno veće prihode od troškova i obrnuto (Hrvatska narodna banka, 2016: 22).

Na primjeru malih banaka zabilježen je nešto niži udio kredita u aktivi te viši udio depozita u pasivi. To se uzima kao jedna od prednosti ovih banaka u odnosu na velike, iako njihov značaj u suvremenim bankarskim sustavima sve više opada (Hrvatska narodna banka, 2016: 22).

U kontekstu poslovanja malih banaka, one imaju nižu imovinu po zaposlenome i više troškove, što ih čini manje efikasnim i manje profitabilnim. Male banke imaju i relativno viši udio loših plasmana što dodatno otežava uspjeh njihova poslovanja i tržišnog nastupa. Upravo se zbog ovih trendova, koji odražavaju probleme u poslovanju banaka u današnjici, sve više bilježi trend integriranja banaka na međunarodnoj razini (Šverko i dr., 2013: 36).

Od ranih 90-ih godina, napredak u informacijskim, komunikacijskim i financijskim tehnologijama omogućio je bankama da mnoge tradicionalne usluge obavljaju efikasnije, što implicira niže troškove poslovanja. U tom kontekstu, rast efikasnosti,

odnosno smanjenje omjera troškova i prihoda, nesumnjivo bi trebao imati pozitivan utjecaj na profitabilnost banke (Ćurić, 2018: 28).

Uzme li se u obzir da velike banke raspolažu većim financijskim sredstvima, koje usmjeravaju u unapređenje tehnologije i proizvodnih te uslužnih procesa, daje se zaključiti kako one imaju jaču sposobnost unapređenja kvalitete poslovanja. To implicira reduciranje pogrešaka i manje troškove, odnosno veću efikasnost i očekivanu profitabilnost, nego što je primjer kod malih ili srednjih banaka.

Pored toga, veće banke su češće međunarodno orijentirane i uživaju niz prednosti. Osim što posluju s većom i raznovrsnijom potražnjom, one su integrirane u međunarodne tokove, prate međunarodne trendove i uživaju koristi transfera znanja i tehnologije. To dodatno osnažuje njihovu efikasnost u odnosu na male banke, koje posluju u ograničenim uvjetima (Ćurić, 2018: 28).

4. ODNOS PROFITABILNOSTI I VELIČINE BANKE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Ovim poglavljem provodi se analiza bankarskog sektora u Hrvatskoj. Obrađuju se osnovni pokazatelji banaka, a misli se na ukupnu aktivu, broj banaka i strukturu banaka, vlasničku strukturu banaka, indeks koncentracije, kamatne stope te prinose na prosječnu imovinu i kapital. Pored navedenoga obrađen je i odnos profitabilnosti te veličine banaka u Hrvatskoj.

4.1. Pregled osnovnih pokazatelja poslovanja banaka u Republici Hrvatskoj

Podaci koji su korišteni za potrebe ove analize javno su objavljeni na služenoj stranici Hrvatske narodne banke (HNB), kao i u Biltenima HNB-a. Analiza osnovnih pokazatelja slijedi u nastavku.

4.1.1. Ukupna imovina banaka

U nastavku slijedi prikaz ukupne imovine banaka u Hrvatskoj (Tablica 2.).

Tablica 2. Ukupna imovina banaka u Hrvatskoj u 2016. i 2017. godini (mil. kn.; %)

Godina	XII. 2016.		XII. 2017.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena
Gotovina i depoziti kod središnje banke	56 355,20	14,5	70 735,50	18,1	25,5
Gotovina	7 706,90	2,0	8 440,20	2,2	9,5
Depoziti kod središnje banke	48 648,20	12,5	62 295,30	15,9	28,1
Depoziti kod financijskih institucija	21 162,50	5,4	19 250,20	4,9	-9,0
Trezorski zapisi MF-a i blagajnički zapisi središnje banke	8 783,90	2,3	8 607,10	2,2	-2,0
Vrijednosni papiri	47 158,8	12,1	44 373,30	11,3	-5,9
Derivirana financijska imovina	2 665,80	0,7	1 075,10	0,3	-59,7
Kredit	235 954,50	60,7	226 674,10	57,9	-3,9
Kredit financijskim institucijama	5 076,10	1,3	3 528,30	0,9	-30,5
Krediti ostalim komitentima	230 878,50	59,4	223 145,90	57,0	-3,3
Ulaganja u podružnice, pridružena društva i zaj. pothvate	4 365,70	1,1	8 524,70	2,2	95,3
Preuzeta imovina	1 265,50	0,3	1 095,50	0,3	-13,4
Materijalna imovina (- amortizacija)	4 256,20	1,1	4 214,90	1,1	-1,0
Kamate, naknade i ostala imovina	6 753,80	1,7	6 786,0	1,7	0,5
UKUPNO	388 721,9	100,00	391 336,40	100,00	0,7

Izvor: Hrvatska narodna banka (2018.) Bilten o bankama 30. str. 13. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/2561265/hbilten-o-bankama-31.pdf/88d38df4-d5f2-46a4-85b1-140d1e7710a7>. [Pristupljeno: 25. kolovoza 2019.]

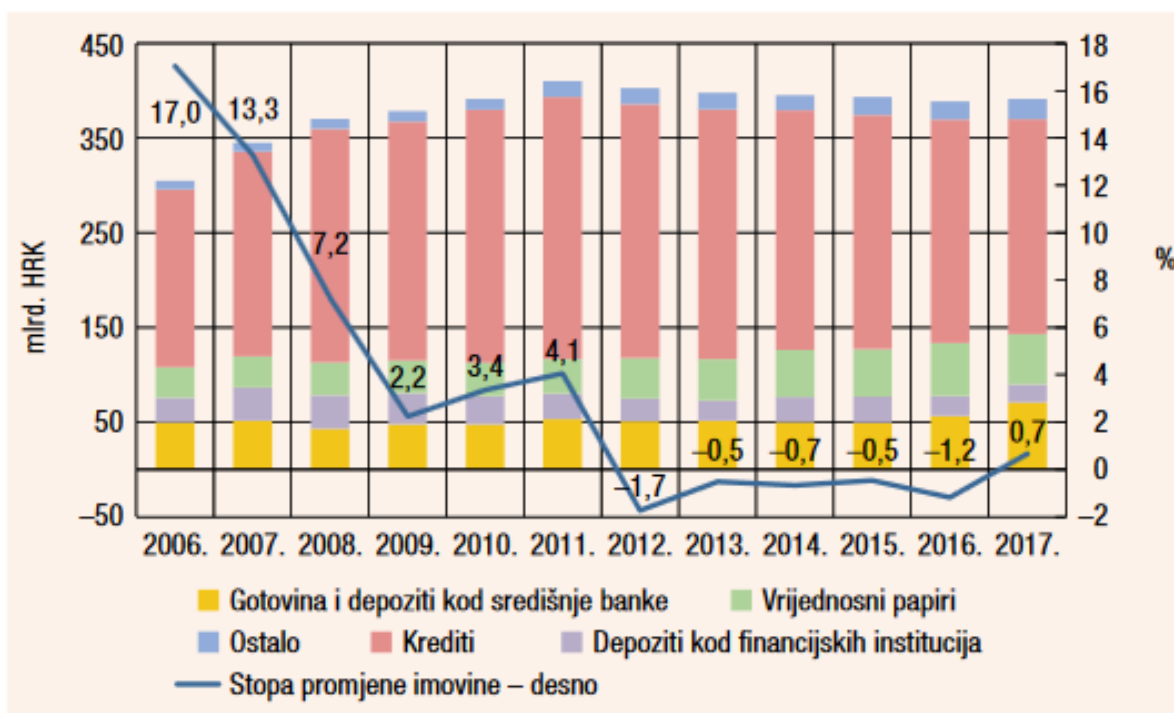
Ukupna imovina banaka u 2017. godini, a u odnosu na prethodno razdoblje povećala se za 0,7%. Pri tome je ona na kraju 2017. godine dosegla 391,3 milijardi kuna, a na njezino povećanje osobit utjecaj imala je dokapitalizacija OTP banke Hrvatska radi preuzimanja Splitske banke. S druge strane, blagi negativan utjecaj na ukupnu

imovinu banaka imala je dobrovoljna likvidacija Štedbanke, bez čijeg bi postojanja imovina bila i nešto veća.

Vidljivo je kako je nominalno najveća promjena u imovini banaka evidentna na strani rasta gotovine i depozita kod središnje banke, za 14,4 milijardi kuna ili 25,5%. U postotnom iskazu najveće promjene vrijednosti, u smislu njihova rasta, tijekom promatranog razdoblja imala su ulaganja i depoziti kod središnje banke. S gledišta drastičnog smanjenja vrijednosti stavaka ukupne imovine svakako treba izdvojiti deriviranu financijsku imovinu koja bilježi smanjenje za gotovo 60%, te kredite financijskim institucijama koji opadaju za nešto više od 30%.

Pregled promjena vodećih stavki ukupne imovine banaka tijekom dužeg razdoblja prikazuje se u nastavku (Graf 1.).

Graf 1. Promjene glavnih stavki imovine banaka u Hrvatskoj (2006.-2017.)

Izvor: Hrvatska narodna banka (2018.) Bilten o bankama 30. str. 14. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/2561265/hbilten-o-bankama-31.pdf/88d38df4-d5f2-46a4-85b1-140d1e7710a7>. [Pristupljeno: 25. kolovoza 2019.]

Ukupna imovina banaka ima tendenciju smanjenja sve do 2009. godine, kao i od 2011. do 2012. godine te od 2014. do 2015. godine. Vidljivo je kako je ukupna vrijednost imovine banaka u Hrvatskoj u posljednjih nekoliko godina značajno manja nego na početku promatranog razdoblja.

S gledišta osnovnih stavki ukupne imovine banaka treba istaknuti kako glavninu čine krediti, koji imaju uglavnom tendenciju rasta, izuzev manjih oscilacija u drugoj polovici promatranog razdoblja. Nakon njih slijede vrijednosni papiri, čija vrijednost tijekom razdoblja uglavnom blago raste, te gotovina i depoziti kod središnje banke. Ostale stavke čine nešto manje udjele i slabije utječu na kretanje ukupne vrijednosti imovine banaka.

4.1.2. Broj banaka i vlasnička struktura bankovnog sustava

Tijekom 2016. godine u Hrvatskoj je poslovalo 26 banaka, a u 2017. godine zabilježeno je njih 25. Na smanjenje ukupnog broja utjecalo je pripajanje Splitske banke OTP banci. Detaljniji pregled broja i vlasniče strukture banaka u Hrvatskoj od 2008. do 2017. godine daje se u Tablici 3.

Tablica 3. Ukupan broj i vlasnička struktura banaka u Hrvatskoj 2008.-2017. godine

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Br. banaka	34	34	33	32	31	30	28	28	26	25
Domaće vlasništvo	18	19	18	15	15	14	12	12	11	10
- Dom. priv. vlas.	16	17	16	13	13	12	10	10	8	7
- Dom. drž. vlas.	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3
Strano vlasništvo	16	15	15	17	16	16	16	16	15	15

Izvor: Hrvatska narodna banka (2011.) Bilten o bankama 22. str. 7. Dostupno na: <http://old.hnb.hr/publikac/bilten-o-bankama/hbilten-o-bankama-22.pdf>. [Pristupljeno: 11. rujna 2019.]; Hrvatska narodna banka (2019.) Bilten o bankama. str. 12. Dostupno na:

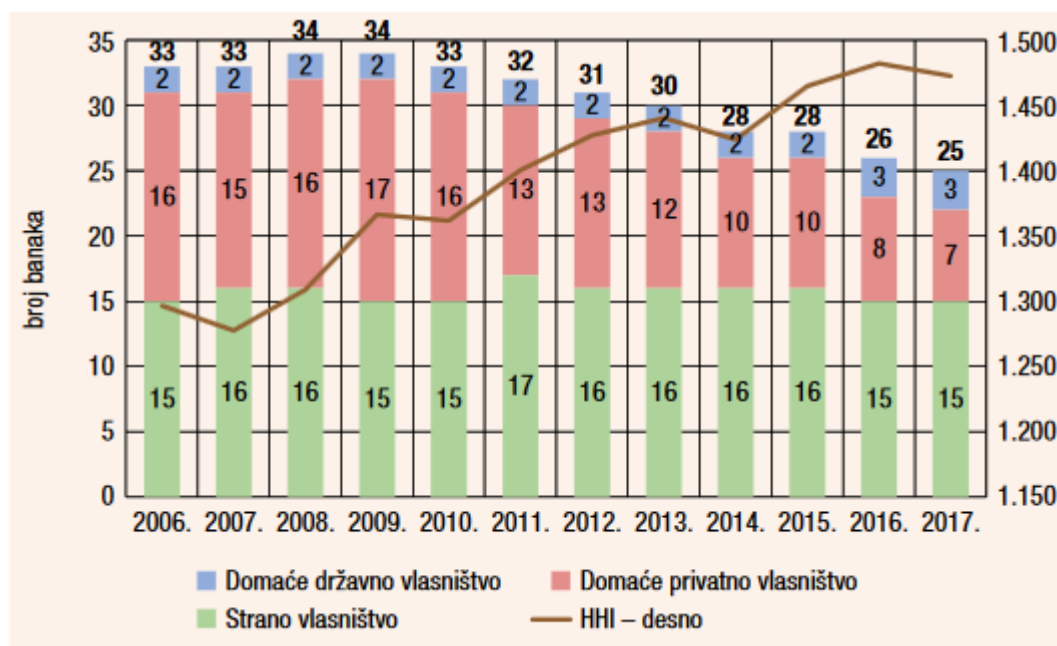
<https://www.hnb.hr/documents/20182/2561265/hbilten-o-bankama-31.pdf/88d38df4-d5f2-46a4-85b1-140d1e7710a7>. [Pristupljeno: 11. rujna 2019.]

Od ukupnog broja banaka u Hrvatskoj, nešto više od polovice je u privatnom vlasništvu, a slijede banke u domaćem privatnom vlasništvu, te domaće banke u državnom vlasništvu. Banke u stranom vlasništvu čine 60% ukupnog bankovnog sustava Hrvatske. Slijedi banke u domaćem državnom vlasništvu s 28%, te banke u domaćem privatnom vlasništvu s 12%.

4.1.3. Indeks koncentracije

Graf 2. daje prikaz indeksa koncentracije banaka u Hrvatskoj ili Herfindahl-Hirschmanova indeks (HHI) koncentracije imovine. On se računa kao omjer imovine banke i imovine svih banaka u državi pomnožen sa 100.

Graf 2. HHI indeks (2006.-2017.)

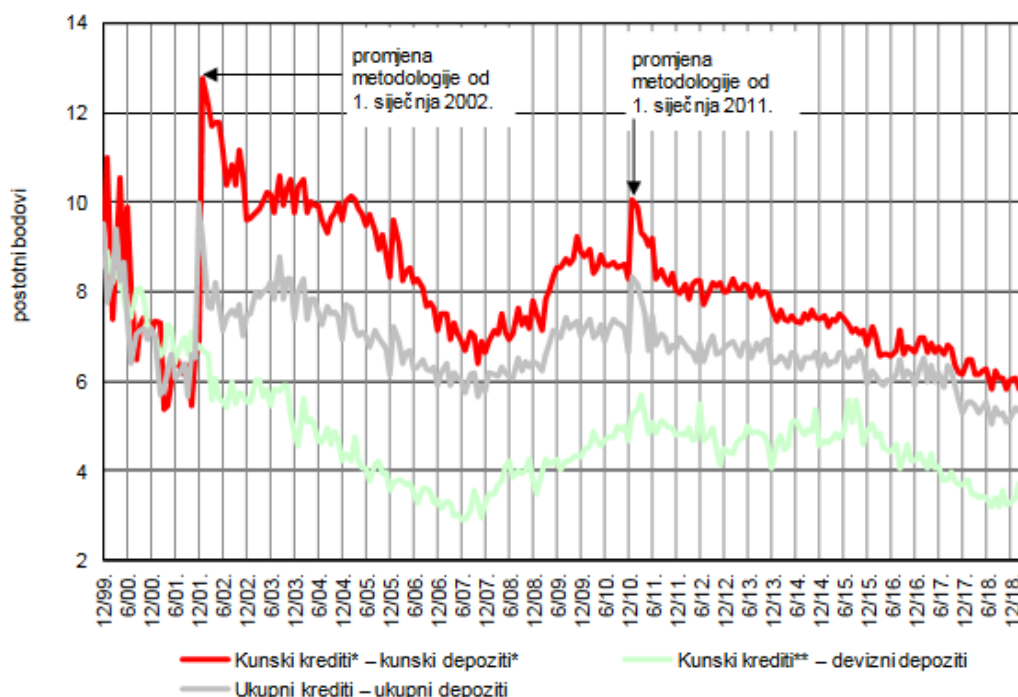
Izvor: Hrvatska narodna banka (2018.) Bilten o bankama 30. str. 13. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/2561265/hbilten-o-bankama-31.pdf/88d38df4-d5f2-46a4-85b1-140d1e7710a7>. [Pristupljeno: 25. kolovoza 2019.]

Ovaj indeks određuje kompetitivnost nekog bankovnog tržišta ili sustava. Tijekom promatranog razdoblja on bilježi kontinuirani trend sporog povećanja, no isod vrijednosti 1 500, čime ukazuje na kompetitivnost tržišta.

4.1.4. Razlika između kamatnih stopa na kredite i depozite

U nastavku slijedi pregled kretanja razlike kamatnih stopa na kredite i depozite, koja predstavlja zapravo kamatnu maržu (Graf 3.).

Graf 3. Kretanje kamatne marže 1999.-2018. godine

* Bez valutne klauzule

** S valutnom klauzulom

Izvor: Hrvatska narodna banka (2019.) Standardni prezentacijski format – 3. tromjesečje 2019. str. 36.
Dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/120514/ap-rp-spf-pdf-h-spf.pdf/a705fc44-3068-4020-9bb7-b4429eb945f4>. [Pristupljeno: 11. rujna 2019.]

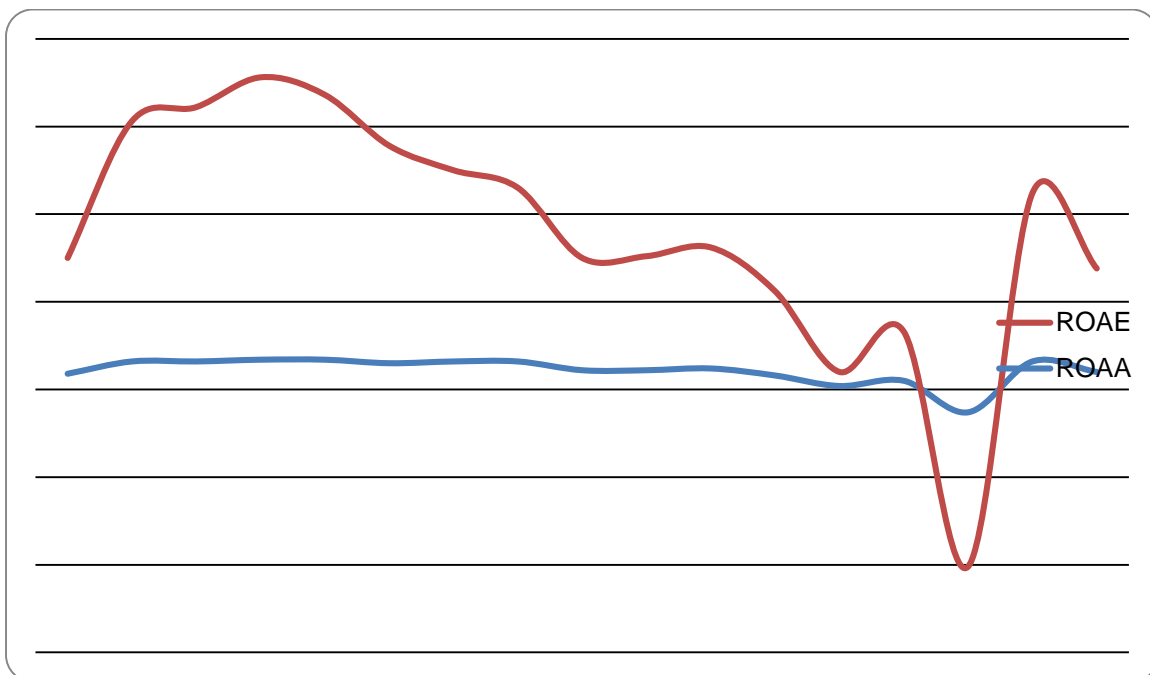
U promatranom razdoblju kamatna marža na kunske kredite i depozite bez valutne klauzule ima najveće vrijednosti. Odmah iza nje nalazi se kamatna marža na ukupne kredite i depozite, dok je najniža ona na kunske depozite i kredite s valutnom klauzulom. Vidljivo je da je ozbiljniji pad kamatnih marži, kao razlike kamatnih stopa

na kredite i depozite, evidentirana od 2005. do 2007. godine, kao i nakon 2010. godine.

4.1.5. Prinos na prosječnu imovinu i prinos na prosječni kapital

U nastavku slijedi pregled dvaju ključnih pokazatelja u ocjeni profitabilnosti banaka. Misli se na prinos na prosječnu imovinu (ROAA) i prinos na prosječni kapital (ROAE). ROAA se računa kao omjer neto dobiti ili imovine, dok se ROAE računa kao omjer neto dobiti i vlastitog kapitala (Veleučilište u Rijeci, 2019: 53-55). Vrijednosti i kretanje ovih pokazatelja iskazano je Grafom 4.

Graf 4. Prinos na prosječnu imovinu (ROAA) i prinos na prosječni kapital (ROAE) banaka u Hrvatskoj (2001.-2017) u %

Izvor: Hrvatska narodna banka (2019.) Standardni prezentacijski format – prinos na prosječnu imovinu i prinos na prosječni kapital. Dostupno na: https://www.hnb.hr/analize-i-publikacije/redovne-publikacije/spf?p_p_id=documentfolderfilter_WAR_hnbportlet&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&documentfolderfilter_WAR_hnbportlet_javax.portlet.action=searchAction.

[Pristupljeno: 18. rujna 2019.]

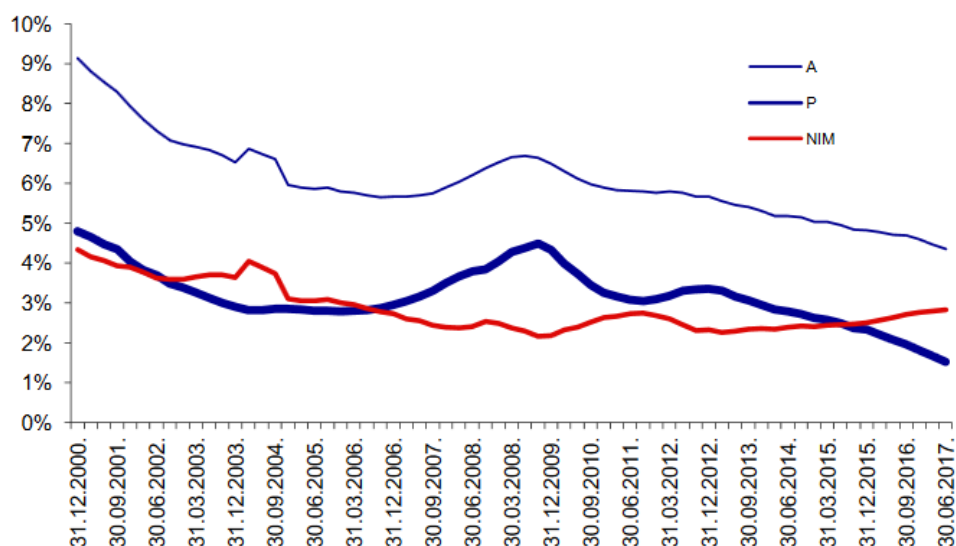
Pokazatelji prinosa ili povrata na prosječnu imovinu (ROAA) i povrata na prosječni kapital (ROAE) pozitivni su tijekom čitavog razdoblja, osim u 2015. godini, kada

ROAA iznosi -1,3%, a ROAE -8,8%. Uspoređujući vrijednosti i kretanja ovih pokazatelja daje se zaključiti da je pad u pokazatelju ROAE bio značajno veći, od onog na primjeru ROAA. Najveće vrijednosti ROAA evidentirane su od 2002. do 2008. godine, te 2016. godine. U tim razdobljima kreće se između 1,5% i 1,7%. ROAE ima najveće vrijednosti od 2002. do 2008. godine, a kreće se između 9,9% i 16,1%. Tijekom 2017. godine ROAE iznosi 1,0%, a ROAE 5,9%.

Prema dinamici kretanja, ističe se kako sve do 2009. godine oba pokazatelja imaju tendenciju rasta, nakon čega, u drugome dijelu razdoblja oba pokazatelja bilježe pad. Tek u 2016. godini vidljiv je njihov rast, pri čemu ROAA doseže vrijednost iz pretkriznog razdoblja, dok na primjeru ROAE to nije evidentno.

Pri analizi profitabilnosti banaka često se analizira i kretanje neto kamatne marže. Ona predstavlja vrijednost omjera neto kamatnog prihoda i imovine banaka u Hrvatskoj (Graf 5.).

Grafikon 5. Neto kamatna marža bankarskog sustava u Hrvatskoj (2000.-2017.; %)

Napomena: A-kamatni prihod podjeljen aktivom koja zarađuje kamatu, P- kamatni trošak podjeljen pasivom na koju se plaća kamata; NIM- neto kamatna marža (engl.net interest margin)

Izvor: Hrvatska udruga banaka (2017.) Kamatna marža hrvatskih banaka: mjerenje, usporedbe, trendovi i uzroci promjena. str. 9. Dostupno na: https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/ha62_kamatna_marza_final.pdf. [Pristupljeno: 17. rujna 2019.]

Neto kamatna marža inicijalno započinje opadati 2000. godine. Ovaj trend opadanja prisutan je sve do polovice 2002. godine, nakon čega nastupa blago povećanje neto kamatne marže. Neto kamatna marža u tom razdoblju iznosila je manje od 4%, a najvišu vrijednost bilježi tijekom 2004. godine, kada je premašila vrijednost od 4%. Vidljivo je da od 2006. godine neto kamatna marža ima tendenciju opadanja sve do polovice 2008. godine. Naime, nakon 2007. godine zabilježen je naizmjeničan rast i pad neto kamatne marže, dok od 2013. godine isključivo raste. Najveću je vrijednost dosegla u pretkriznom razdoblju, točnije 2001. godine, koja u narednih 15 godina nije ponovno dostignuta. Ovaj pokazatelj argumentira činjenicu da kapacitet hrvatskih banaka za generiranje prihoda od njihove intermedijarne funkcije slabi.

4.2. Odnos profitabilnosti i veličine banaka

U ovome dijelu poglavlja analiziraju se male, srednje i velike banke. Nakon njihovog razvrstavanja po veličini, daje se pregled vrijednosti ROA i ROE za svaku skupinu i za svaku od njih. Naposljetku se daje osvrt na odnos profitabilnosti i veličine banaka.

4.2.1. Male, srednje i velike banke u Republici Hrvatskoj

U nastavku slijedi pregled odabranih malih, srednjih i velikih banaka u Hrvatskoj (Tablica 4.).

Tablica 4. Male, srednje i velike banke u Hrvatskoj na dan 31.03.2019. godine

Veličina banke	Naziv banke	Ukupna imovina (000 kn)	Udio u ukupnoj imovini, %
Velike banke	Erste&Steiermärkische Bank d.d.	63 557 805	15,24
	Zagrebačka banka d.d.	116 192 205	27,86
	Privredna banka Zagreb d.d.	82 574 427	19,80
	OTP banka Hrvatska d.d.	40 242 163	9,65
	Raiffeisenbank Austria d.d.	33 279 494	7,98
	Hrvatska poštanska banka d.d.	21 243 624	5,09
Srednje banke	Addiko Bank d.d.	18 059 991	4,33
	Sberbank d.d.	9 516 500	2,28
Male banke	Agram banka d.d.	3 499 023	0,84
	Istarska kreditna banka Umag d.d.	3 483 890	0,84
	Podravska banka d.d.	3 294 717	0,79
	KentBank d.d.	2 402 343	0,58
	Karlovačka banka d.d.	2 297 487	0,55
	Croatia banka d.d.	2 253 666	0,54
	Partner banka d.d.	1 884 227	0,45
	Imex banka d.d.	1 616 106	0,39
	Slatinska banka d.d.	1 549 696	0,37
	Banka Kovanica d.d.	1 292 728	0,31
	J&T banka d.d.	1 088 797	0,26
Samoborska banka d.d.	492 694	0,12	
UKUPNO BANKE:	-	411 471 123	98,67

Izvor: Hrvatska narodna banka (2019.) Privremeni nerevidirani podaci za kreditne institucije, na dan 31. ožujka 2019., u tisućama kuna i postocima. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druge-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije/pokazatelji-poslovanja-kreditnih-institucija>. [Pristupljeno: 17. rujna 2019.]

Kao što je već i istaknuto, u Hrvatskoj se primjenjuje nova klasifikacija banaka po veličini, o kojoj je bilo riječi, no za potrebe ovoga istraživanja koristi se klasifikacija

banaka na temelju omjera njihove aktive u ukupnoj aktivi bankarskog sustava. Velike banke imaju aktivu veću od 5% ukupne aktive banaka, srednje između 1% i 5% ukupne aktive banaka, a male banke manju od 1% ukupne aktive banaka u Hrvatskoj. Vidljivo je da u Hrvatskoj dominiraju male i velike banke.

4.2.2. ROA i ROE malih, srednjih i velikih banaka u Republici Hrvatskoj

U nastavku se daje pregled vrijednosti ROA i ROE za svaku od odabranih banaka u Hrvatskoj. Dobiveni rezultati potječu iz izračuna autorice (Tablica 5.).

Tablica 5. ROA i ROE banaka u Hrvatskoj na dan 31.03.2019. godine

Naziv banke	Ukupna imovina (000 kn)	Neto dobit (000 kn)	Kapital (000 kn)	ROA (%)	ROE (%)
Erste&Steiermärkische Bank d.d.	63 557 805	86 682	7 437 908	0,136389	1,1654
Zagrebačka banka d.d.	116 192 205	631 270	14 437 609	0,5432981	4,3724
Privredna banka Zagreb d.d.	82 574 427	323 255	13 050 649	0,3914711	2,4769
OTP banka Hrvatska d.d.	40 242 163	219 280	5 350 565	0,5449011	4,0983
Raiffeisenbank Austria d.d.	33 279 494	108 848	3 625 398	0,3270723	3,0024
Hrvatska pošt. banka d.d.	21 243 624	83 642	1 891 512	0,3937275	4,422
Addiko Bank d.d.	18 059 991	83 976	2 634 924	0,4649836	3,187
Sberbank d.d.	9 516 500	35 536	998 075	0,3734146	3,605
Agram banka d.d.	3 499 023	8 963	317 794	0,2561572	2,8204
Istarska kreditna banka Umag d.d.	3 483 890	10 578	298 323	0,3036261	3,5458
Podravska banka d.d.	3 294 717	8 177	388 589	0,2481852	2,1043
KentBank d.d.	2 402 343	5 638	236 797	0,2349876	2,3809
Karlovačka banka d.d.	2 297 487	6 925	154 502	0,3014163	4,4821
Croatia banka d.d.	2 253 666	1 994	130 900	0,0884781	1,5233
Partner banka d.d.	1 884 227	2 397	196 647	0,0127214	1,2189
Imex banka d.d.	1 616 106	643	115 101	0,039787	0,5586
Slatinska banka d.d.	1 549 696	4 161	159 412	0,2685043	2,6102
Banka Kovanica d.d.	1 292 728	5 545	112 399	0,4289379	4,9333
J&T banka d.d.	1 088 797	-1,390	119 465	-0,1276638	-1,164
Samoborska banka d.d.	492 694	210	56 901	0,0426228	0,3691

Izvor: Hrvatska narodna banka (2019.) Privremeni nerevidirani podaci za kreditne institucije, na dan 31. ožujka 2019., u tisućama kuna i postocima. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druga-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije/pokazatelji-poslovanja-kreditnih-institucija>. [Pristupljeno: 17. rujna 2019.]

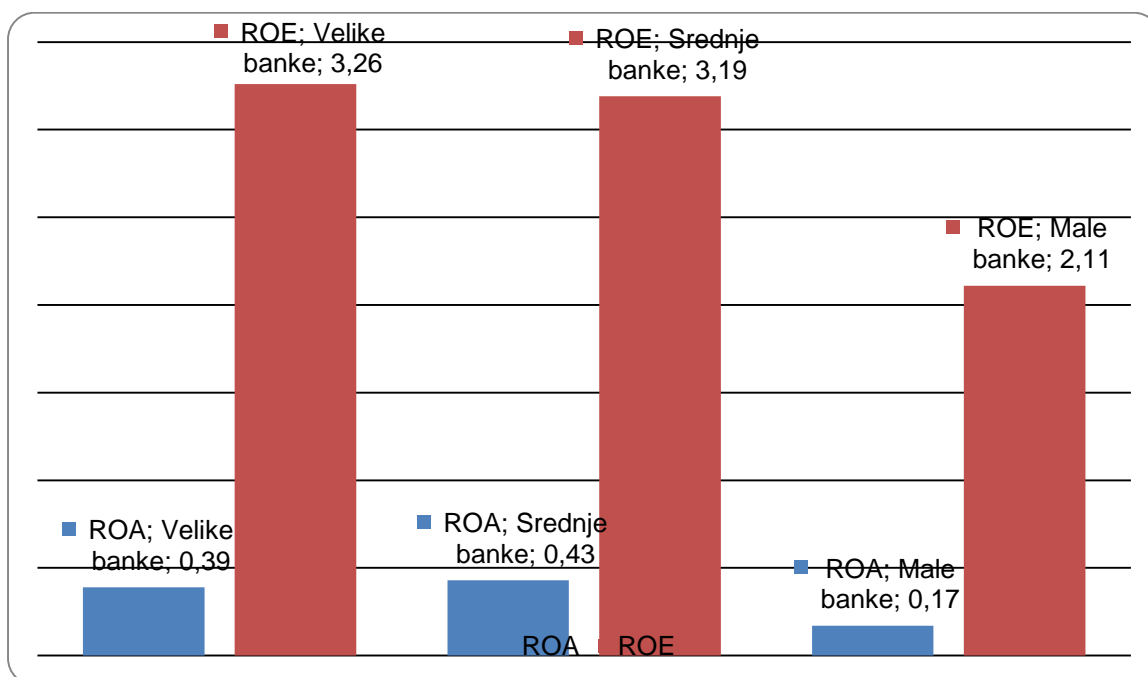
Danim podacima prikazane su vrijednosti ROA i ROE za svaku od navedenih banaka, a skupine banaka po veličini zasebno su označene u tablici. Vidljivo je kako ROA na primjeru velikih banaka iznosi između 0,14% i 0,55%, dok ROE iznosi između 1,65% i 4,42%. U skupini malih banaka ROA se kreće između 3,76% i 4,65%, a ROE između 3,19% i 3,61%. Iako je riječ o manjim bankama, s obzirom na vrijednost njihove imovine, vidljivo je da vrijednosti ROA i ROE srednjih banaka bivaju unutar važećeg intervala za velike banke.

Sve banke iz skupine velikih i srednjih banaka imaju pozitivne vrijednosti ovih pokazatelja, što je primjeri i kod malih banaka izuzev banke J&T. Male banke imaju vrijednost ROA između -0,13% i 4,29%, a ROE između -1,16% i 4,93%. Vidljivo je da su vrijednosti njihovih ROA i ROE, znatno manje od onih na primjeru velikih i srednjih banaka, izuzev pojedinih primjera banaka iz skupine onih malih.

4.2.3. Odnos profitabilnosti i veličine banaka u Republici Hrvatskoj

Kako bi se ukazalo na odnos veličine banaka i njihove profitabilnosti, pored navedenoga, daje se iskaz prosječnih vrijednosti ROA i ROE za svaku skupinu banaka (Grafikon 6.).

Grafikon 6. Odnos veličine i profitabilnosti banaka u Hrvatskoj na dan 31.03.2019. (%)

Izvor: Izračun autorice prema: Hrvatska narodna banka (2019.) Privremeni nerevidirani podaci za kreditne institucije, na dan 31. ožujka 2019., u tisućama kuna i postocima. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druge-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije/pokazatelji-poslovanja-kreditnih-institucija>. [Pristupljeno: 17. rujna 2019.]

Daje se zaključiti kako veličina banaka tek donekle utječe na profitabilnost banaka, o čemu svjedoče iskazane vrijednosti ROA i ROE za svaku pojedinačni banku, kao i za svaku skupinu banaka.

Vrijednost ROA i ROE značajno su veće na primjeru velikih i srednjih banaka, a u odnosu na one male. To je i očekivano uzme li se u obzir vrijednost veličina koje se stavljaju u omjer u svrhu njihova izračuna. Međutim, treba istaknuti da veličina banaka nije nužno pravilo i kriterij koji određuje profitabilnost i ostale pokazatelj poslovanja banaka. To je evidentno na primjeru analize pojedinačnih vrijednosti ROA i ROE, gdje banka Kovanica doseže vrijednosti grupe velikih banaka.

5. ZAKLJUČAK

Predmetnim istraživanjem potvrđeno je da na profitabilnost banaka utječu brojni čimbenici. Iako je zamijećena veza između veličine banaka i njezine profitabilnosti, ističe se kako je ovaj pokazatelj nužno razmatrati kritično i integrirano s ostalim pokazateljima u svezi banke i njezina poslovanja.

Hrvatski financijski sustav u posljednjih nekoliko godina suočava se s trendom sužavanja, točnije smanjenja broja banaka. Na to, kao i na ostale učinke utjecale su brojni trendovi i događaji, a misli se uglavnom na negativan utjecaj svjetske ekonomske krize i integriranje manjih banaka. Jedan od oglednih primjera je i pripajanje Splitske banke OTP banci u novije vrijeme. Osim smanjenja ukupnog broja banaka, hrvatski bankarski sustav u posljednjih nekoliko godina obilježen je povećanjem ukupne imovine banaka, maksimizacijom stupnja koncentracije, dominacijom sektora stanovništva u distribuciji ukupnih kredita i primljenih depozita, kao i padom profitabilnosti, koji oporavak doživljava tek tijekom protekle dvije godine.

Profitabilnost je jedan od ključnih pokazatelja u ekonomiji i financijskim analizama, a ukazuje na poslovni uspjeh banaka i ostalih subjekata. Riječ je o rezultanti kontinuirane međuovisnosti strategije banaka i ekonomskog okruženja. Sve banke teže maksimiziranju profitabilnosti s obzirom da na taj način potvrđuju poslovi uspjeh, konkurentnosti i ostala ostvarenja.

Profitabilnost banaka u interesu je i povezanih dionika. Naime, ona utječe na snagu banaka u odobravanju kredita, kao i snagu banaka da poveća kamatne stope na depozite ili reducira one na kredite. Sukladno tome, može se istaknuti kako profitabilnost utječe na kretanje mnogih pokazatelja u poslovanju banaka. Poveže li se s njime veličina, daje se ukazati kako veličina banaka ima također utjecaj na poslovni uspjeh, politiku poslovanja i ostale aspekte.

Postoji nekoliko mjera profitabilnosti banaka, pri čemu se razlika može napraviti između tradicionalnih, ekonomskih i tržišnih mjera profitabilnosti. Ona je određena je

internim i eksternim obilježjima, a neke od osnovnih determinanti su kreditni rizik, rizik likvidnosti, efikasnost, diversifikacija, veličina banke i vlasništvo banke.

Provedenim istraživanjem veličina banaka dovodi se u odnos s profitabilnošću, no ne nužno. Smatra se kako je za ocjenu i predviđanje profitabilnosti neke banke važno uzeti u obzir niz ostalih obilježja i pokazatelja, no uglavnom je moguće predvidjeti kako male banke posluju manje profitabilno od onih srednjih i velikih, koje u okviru ovog istraživanja međusobno ne bilježe znatne razlike s obzirom na vrijednosti ROA i ROE.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. GREGUREK, M. i VIDA KOVIĆ, N. (2015.) *Bankarsko poslovanje*. Zagreb: Visoko učilište Effectus.
2. ROSE, P. S. (2003.) *Menadžment komercijalnih banaka*. Zagreb: MATE d.o.o.

Članci:

1. HERRERO GARCIA, A. GAVILÁ, S. ET SANTABÁRBARA, D. (2007.) What Explains the Low Profitability of Chinese Banks. [Online] Dostupno na: https://www.bis.org/repofficepubl/arpresearch_dev_200806.04.pdf. [Pristupljeno: 17. rujna 2019.]
2. KUNDID, A., ŠKRABIĆ, B. i ERCEGOVAC, R. (2011.) Determinants of bank profitability in Croatia. *Croatian Operational Research Review*. [Online] 2 (1). str. 168.–182. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/96661>. [Pristupljeno: 17. rujna 2019.]
3. PEJIĆ BACH, M., POSEDEL, P. i STOJANOVIĆ, A. (2009.) Determinante profitabilnosti banaka u Hrvatskoj. *Zbornik ekonomskog fakulteta u Zagrebu*. [Online] 7 (1). str. 81.–92. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/40546>. [Pristupljeno: 17. rujna 2019.]
4. SEKSO, M. i JADRAN SEKSO, J. (2011.) Uloga strateškog planiranja u upravljanju bankama. *Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu*. [Online] 2 (2). str. 93.-98. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/74964>. [Pristupljeno: 14. kolovoza 2019.]
5. ŠVERKO, I., PAVLOVIĆ, A. i VUKAS, J. (2012.) Analiza poslovanja malih banaka u Republici Hrvatskoj. *Privredna kretanja i ekonomska politika*. [Online] 22 (133). str. 27.-46. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/97598>. [Pristupljeno: 17. rujna 2019.]

Internet izvori:

1. Hrvatska narodna banka (2011.) Bilten o bankama 22. Dostupno na: <http://old.hnb.hr/publikac/bilten-o-bankama/hbilten-o-bankama-22.pdf>. [Pristupljeno: 11. rujna 2019.]

2. Hrvatska narodna banka (2018.) Bilten o bankama 30. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/2561265/hbilten-o-bankama-31.pdf/88d38df4-d5f2-46a4-85b1-140d1e7710a7>. [Pristupljeno: 25. kolovoza 2019.]
3. Hrvatska narodna banka (2019.) Bilten o banakama. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/2561265/hbilten-o-bankama-31.pdf/88d38df4-d5f2-46a4-85b1-140d1e7710a7>. [Pristupljeno: 11. rujna 2019.]
4. Hrvatska narodna banka (2019.) Privremeni nerevidirani podaci za kreditne institucije, na dan 31. ožujka 2019., u tisućama kuna i postocima. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druga-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije/pokazatelji-poslovanja-kreditnih-institucija>. [Pristupljeno: 17. rujna 2019.]
5. Hrvatska narodna banka (2019.) Standardni prezentacijski format – prinos na prosječnu imovinu i prinos na prosječni kapital. Dostupno na: https://www.hnb.hr/analize-i-publikacije/redovne-publikacije/spf?p_p_id=documentfolderfilter_WAR_hnbportlet&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&documentfolderfilter_WAR_hnbportlet_javax.portlet.action=searchAction. [Pristupljeno: 18. rujna 2019.]
6. Hrvatska narodna banka (2019.) Standardni prezentacijski format – 3. tromjesečje 2019. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/120514/ap-rp-spf-pdf-h-spf.pdf/a705fc44-3068-4020-9bb7-b4429eb945f4>. [Pristupljeno: 11. rujna 2019.]
7. Hrvatska udruga banaka (2017.) Kamatna marža hrvatskih banaka: mjerenje, usporedbe, trendovi i uzroci promjena. Dostupno na: https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/ha62_kamatna_marza_final.pdf. [Pristupljeno: 17. rujna 2019.]
8. Hrvatska udruga banaka (2018.) HUB Pregled 1-2019: Padom kamatne marže i operativnog rezultata banaka 2018. Označen je početak novog razdoblja. Dostupno na: <https://www.hub.hr/hr/hub-pregled-12019-padom-kamatne-marze-i-operativnog-rezultata-banaka-2018-oznacjen-je-pocetak-novog>. [Pristupljeno: 11. rujna 2019.]

9. Veleučilište u Rijeci (2019.) *Analiza pokazatelja uspješnosti poslovanja na temelju podataka iz financijskih izvješća*. Dostupno na: https://www.veleri.hr/files/datotekep/nastavni_materijali/k_poduzetnistvo_2/6-financijskaAnaliza-pokazatelji-web.pdf. [Pristupljeno: 11. rujna 2019.]

Ostalo:

1. ĆURIĆ, M. (2018.) *Analiza profitabilnosti banaka u Republici Hrvatskoj i njenih odrednica*. Split: Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet. Diplomski rad. Dostupno na: <https://repositorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst%3A2255/datastream/PDF/view>. [Pristupljeno: 11. rujna 2019.]
2. SUDAR, V. (2016.) *Poslovna organizacija banaka u Hrvatskoj*. Gospić: Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću. Završni rad. Dostupno na: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/velegs:515/preview>. [Pristupljeno: 16. kolovoza 2019.]

POPIS SLIKA

Slika 1. Dugoročni ciljevi banaka	4
Slika 2. Mjerenje profitabilnosti banaka	6
Slika 3. Osnovne divizije ili sektori banaka	11
Slika 4. Organizacijska struktura male banke u Hrvatskoj	12
Slika 5. Organizacijska struktura velike banke.....	13

POPIS TABLICA

Tablica 1. Razvrstavanja banaka po veličini u SAD-u, Europskoj uniji i Hrvatskoj....	14
Tablica 2. Ukupna imovina banaka u Hrvatskoj u 2016. i 2017. godini (mil. kn.; %) 18	
Tablica 3. Ukupan broj i vlasnička struktura banaka u Hrvatskoj 2008.-2017. godine	20
Tablica 4. Male, srednje i velike banke u Hrvatskoj na dan 31.03.2019. godine.....	26
Tablica 5. ROA i ROE banaka u Hrvatskoj na dan 31.03.2019. godine.....	27

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Promjene glavnih stavki imovine banaka u Hrvatskoj (2006.-2017.)	19
Grafikon 2. HHI indeks (2006.-2017.)	21
Grafikon 3. Kretanje kamatne marže 1999.-2018. godine	22
Grafikon 4. Prinos na prosječnu imovinu (ROAA) i prinos na prosječni kapital (ROAE) banaka u Hrvatskoj (2001.-2017) u %	23
Grafikon 5. Neto kamatna marža bankarskog sustava u Hrvatskoj (2001.-2016.; %)24	
Grafikon 6. Odnos veličine i profitabilnosti banaka u Hrvatskoj na dan 31.03.2019. (%).....	29

SAŽETAK

Odnos profitabilnosti i veličine banke u Republici Hrvatskoj

Profitabilnost je jedan od ključnih pokazatelja uspješnosti poslovanja banaka. Banke teže maksimiziranju profitabilnosti s obzirom jer na taj način potvrđuju poslovi uspjeh, konkurentnosti i ostala ostvarenja. Profitabilnost utječe i na sposobnost te mogućnost banke da modificira kamatne stope pa je njezino maksimiziranje u interesu i ostalih dionika.

U teoriji i praksi postoji nekoliko mjera profitabilnosti, a načelno je određena internim i eksternim obilježjima. Neke od osnovnih determinanti su kreditni rizik, rizik likvidnosti, efikasnost, diversifikacija, veličina banke i vlasništvo banke. Provedenim istraživanjem veličina banaka dovodi se u odnos s profitabilnošću, no ne nužno. Smatra se kako je za ocjenu i predviđanje profitabilnosti neke banke važno uzeti u obzir niz ostalih obilježja i pokazatelja, no uglavnom je moguće predvidjeti kako male banke posluju manje profitabilno od onih srednjih i velikih, koje u okviru ovog istraživanja međusobno ne bilježe znatne razlike s obzirom na vrijednosti ROA i ROE.

Veličina banaka dovodi se u odnos s profitabilnošću, no ne nužno. Smatra se kako je za ocjenu i predviđanje profitabilnosti neke banke važno uzeti u obzir niz ostalih obilježja i pokazatelja, no uglavnom je moguće predvidjeti kako male banke posluju manje profitabilno od onih srednjih i velikih.

Ključne riječi: banka, profitabilnost, veličina banaka, Hrvatska.

SUMMARY

The relationship between profitability and bank size in the Republic of Croatia

Profitability is one of the key performance indicators for banks and other subjects. Banks attend to maximize profitability and on that way confirm jobs success, competitiveness and other achievements. Profitability also affects the bank ability to modify interest rates so its maximization is in the interest of other stakeholders.

In theory and practice there are several measures of profitability. In principle it is defined by internal and external characteristics and some of the key determinants are credit risk, liquidity risk, efficiency, diversification, bank size and bank ownership. Investigating the size of banks is brought into a relationship with profitability, but not necessarily. It is important to consider a numerous features and indicators for the assessment and predictability of a bank, but it is generally predictable that small banks are less profitable than those of medium and large which do not have significant differences in the scope of this research ROA and ROE values.

The size of banks is related to profitability, but not necessarily. It is considered important to consider a number of other features and indicators to evaluate and predict the profitability of a bank, but it is generally possible to predict how small banks operate less profitably than medium and large ones.

Key words: bank, profitability, bank size, Croatia.